

NADA MARIJA GROŠELJ

PREVAJALKA, LEKTORICA IN PREVODOSLOVKA

Melita Koletnik
Univerza v Mariboru

1 Življenjepis

Nada Marija Grošelj se je rodila 17. 7. 1975 v Ljubljani očetu akademiku prof. dr. Milanu Grošlju (1902–1979), slovenskemu klasičnemu filologu in rednemu profesorju na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani, in materi Andreji Grošelj (rojena Kiauta), profesorici klasične filologije, ob kateri se je v osnovni in srednji šoli intenzivno učila latinščino in staro grščino, pa tudi nemščino in francoščino. Prevajanje jo spremlja tudi v širši družini, saj je nečakinja znane slovenske prevajalke iz francoskega jezika in Prešernove nagrajenke (2018) Marije Javoršek (rojena Kiauta). Nada Grošelj je leta 2000 na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani diplomirala iz angleškega in latinskega jezika in za diplomsko delo prejela fakultetno Prešernovo nagrado. Na FF UL je na Oddelku za anglistiko in amerikanistiko kot mlada raziskovalka ostala do leta 2004 in naslednje leto doktorirala z zagovorom disertacije »Problem skladnje pri prevajanju slovenske poezije v angleščino«.

Od leta 2005 deluje kot samostojna prevajalka, lektorica, prevodoslovka in visokošolska učiteljica za angleški jezik. Gl. tudi Peterlin 2019 in Prevodni pranger 2020.

2 Prevajalsko delo

Nada Grošelj prevaja literarna dela za otroke, mladino in odrasle ter historična in sodobna strokovna in znanstvena besedila s področij literature, antike, filozofije, teologije in mitologije. Prevaja iz angleščine, latinščine in švedščine, tudi nemščine in stare grščine, ter iz slovenskega jezika v angleščino.

Uvršča se med najbolj nagrajevane sodobne slovenske prevajalke in prevajalce mlajše generacije. Leta 2007 je prejela priznanje za mladega prevajalca (danes nagrada Radojke

Vrančič) za humanistični prevod *Zgodovine branja* Alberta Manguela iz angleščine in za literarni prevod *Ugrabitev Prozerpine* Klavdija Klavdijana iz latinščine. Nagrada je bila takrat prvič podeljena za prevoda dveh del. Je tudi prejemnica najvišje stanovske, Sovretove nagrade, in sicer leta 2011 za prevode, ponovno iz latinščine in angleščine, Ovidijevega *Rimskega koledarja*, Plavtovega *Kljukca* in *Izbrana dela* Oscarja Wilda.

Med letoma 2009 in 2017 so njeni prevodi knjig za otroke in mladino štirinajstkrat prejeli znak zlata hruška, in sicer za dela Astrid Lindgren, Tove Jansson in Jonasa Gardella, ki pišejo v švedščini, češko-ameriškega, češko-ameriškega avtorja Petra Sísa ter za soprevod pesmi *Majhnice in majnice* Toneta Pavčka v angleščino. Leta 2018 je bila z novim slovenskim prevodom *Pike Nogavičke* Astrid Lindgren uvrščena na Častno listo IBBY, leta 2021 pa je bil njen prevod stripa *Mumin – 1. knjiga zbranih stripov* T. Jansson (2020) nominiran za nagrado zlatirepec. Kot vodilna sodobna prevajalka iz latinščine svoje prevode opremlja z opombami in spremnimi besedami, v katerih poznavalsko pojasnjuje literarno, kulturno in zgodovinsko ozadje pogosto fragmentarnih del in njihovih avtorjev. Velik del njenih prevodov iz latinščine je posvečen delom rimskega komediografa Tita Makija Plavta (*Kljukec*, 2009; *Perzijec* in *Kazina*, 2017; *Tri pustolovske fantazijske komedije*, 2018; *Komedija prepoznave*, 2019), vidni in priznani pa so tudi njeni prevodi nedokončanega epa *Ugrabitev Prozerpine (2006)* Klavdija Klavdijana in slovenska upesnitev *Rimskega koledarja (2009)* Publija Ovidija Nazona, ki sodi v okvir njej ljube t. i. koledarske poezije. Samostojne knjižne izdaje iz latinščine so še njena filozofska prevoda Marka Tulija Cicerona (2010, 2011) in teološka razprava Svetega Avguština (2012), kot (so)prevajalka pa je med drugim sodelovala tudi pri prevodih izbranih spisov Martina Luthra (2001).

Tudi literarne prevode iz angleščine – številni se uvrščajo med svetovne klasike – večinoma pospremi z opombami in spremnimi besedami. Med njimi so nagrajeni Oscar Wilde (*Izbrano delo: poezija in proza*, 2009), Henry James (*Zver v džungli in druge zgodbe*, 2014; *Aspernovi rokopisi*, 2013), Thomas De Quincey (*Izpovedi angleškega uživalca opija*, 2012) in Charles Dickens (*Naš skupni prijatelj*, 2021). Posebno mesto v opusu Nade Grošelj ima prevod poezije, bodisi iz angleščine bodisi v njo, kjer jo pritegne »oblikovno zahtevnejša poezija z metriko in rimami« (Peterlin 2019). V njenem slovenskem prevodu so zaživele zbrane pesmi Williama Butlerja Yeatsa (2014–2019) in izbrane pesmi Geoffreyja Chaucerja (2011), Emily Dickinson (2017), Percyja Shelleyja (2019), v soprevodu pa tudi izbrane pesmi Christine Georgine Rossetti (2012), ki velja za eno osrednjih pesniških imen angleške viktorijanske dobe. V angleščino je mojstrsko prevedla izbrane pesmi Franceta Prešerna (2008/2014/2017/2020), tudi »Sonetni venec«, ter pesmi Jožeta Snoja (2013/2014), Milana Jesiha (2015), Josipa Murna (2016), Uroša Mozetiča (2020) in Bine Štampe Žmavc (neizdane). Sodelovala je še pri prevodih antologij slovenske književnosti v angleščino (npr. 2004, 2005, 2015), za otroke in mladino pa je (so)prevedla nagrajene *Majhnice in majnice (Budding Songs, Maying*

Songs, 2010) Toneta Pavčka. Sodeluje tudi s pesnico Bino Štampe Žmavc (2015) in priznana slovensko pravljíčarko in raziskovalko pripovednega izročila Anjo Štefan (2020).

S svojimi neleposlovnimi prevodi iz angleščine posega na številna področja humanistike in družboslovja, medijev, založništva in branja (J. Epstein 2008; A. Manguel 2011, 2012), zgodovine (R. Hughes 2014), političnih ved (E. M. Wood 2016), filozofije (A. C. MacIntyre 2006), literarnih ved in literature (W. C. Booth 2005; H. Bloom 2003; T. Whitmarsh 2013) in drugih.

Kot svoje posebno »kulturno poslanstvo« Nada Grošelj pojmuje prevajanje švedskih literarnih del. V njenem slovenskem prevodu so izšla dela švedskega avtorja s konca 19. stoletja Hjalmarja Söderberga (2015, 2018) ter *Šest enodejank* Augusta Strindberga z avtorjevim spremljevalnim esejem *O moderni drami in modernem gledališču* (2016). V njenem prevodu najdemo tudi prodajne uspešnice sodobnih švedskih avtorjev (J. Jonassona in F. Backmana) ter prozo in tudi poezijo njunih rojakinj (npr. A. Mattsson, E. Södergran). Med leposlovnimi proznimi prevodi za otroke in mladino velja izpostaviti prevode del pisateljic Tove Jansson (2008–2016; serija devetih knjig o prijaznih troljih muminih) in Astrid Lindgren (npr. 2009, 2013), tudi priljubljeno *Piko Nogavičko* (2015), ki je v njenem prevodu v slovenščino prvič prišla neposredno iz švedskega izvirnika. Gl. tudi Peterlin 2019 in Prevodni pranger 2020.

3 Avtorsko, uredniško in založniško delo

Nada Grošelj je soavtorica trikrat ponatisnjenega univerzitetnega učbenika za zgodovino *Zgodovina historične misli: od Homerja do začetka 21. stoletja* (Luthar in drugi 2009/2016/2019, izšel tudi v srbskem prevodu). Piše strokovne in znanstvene članke, referate in recenzije, predvsem o problemih prevajanja, angleških in antičnih rimskih piscih ter antični mitologiji. V reviji *Bukla* objavlja kolumne, pogosto v rubriki Pobliski v prevode.

Je tudi pobudnica in organizatorica vsakoletnega interdisciplinarnega znanstvenega Grošljevega simpozija, ki je prvič zaživel leta 2009 ob 30. obletnici smrti akademika prof. dr. Milana Grošlja, in urednica njegovih *Izbranih spisov* (M. Grošelj 2018). Od leta 2004 do 2020 je bila članica uredniškega odbora revije *Monitor ISH* in od leta 2008 članica uredniškega sveta revije za klasično filologijo *Keria: Studia Latina et Graeca*. V obeh revijah tudi objavlja. Od leta 2010 kot vodja prevajalskega programa sodeluje pri pesniškokritičnem Festivalu Pranger, od leta 2019 je stalna moderatorka in diskutantka prevodno-kritičnega festivala Prevodni Pranger, obenem pa je dejavna članica Društva slovenskih književnih prevajalcev in od leta 2020 predsednica Društva za antične in humanistične študije Slovenije. Gl. tudi Prevodni pranger 2020.

4 Razmišljanja o prevajanju

V svojih znanstvenih in strokovnih prispevkih o problemih prevajanja se Nada Grošelj posveča kontrastivnim vidikom prevajanja izbranih jezikovnih, stilističnih in strukturnih prvin – na primer razlikam v besednem vrstnem redu (Grošelj 2004) in členom v primeru angleščine (Grošelj 2007) ali prevajanju metrike in besednih iger v primeru latinščine (Grošelj 2010) – ter klečem prevajanja del izbranih avtorjev (npr. O. Wilde, T. S. Eliot, Plavt, D. Zajc, U. Mozetič). Razmišlja tudi o prevajanju otroške in mladinske književnosti (Grošelj 2018) pa o izzivih, ki spremljajo prevodne odločitve nasploh (Grošelj 2016). V prispevkih, objavljenih v strokovnih publikacijah *Hieronymus* (Grošelj 2013), *Knjižnica*, *Sodobnost* in *Sodobna pedagogika* se tako posveča normam in konvencijam v prevodni kulturi v povezavi z uveljavljenimi dihotomijami prosto/zvesto, potujevanje/podomačenje in nekaterimi drugimi (npr. posodabljanje/arhaiziranje). V tem okviru razlikuje med leposlovnimi in neleposlovnimi besedili: pri prvih je »najvišja zvestoba izvirniku« doseganje avtorjevega *cilja* in poustvarjanje vtisa, ki ga izvirnik naredi na bralca, medtem ko so druga namenjena predvsem informiranju. Kljub temu ugotavlja, da so tudi pri (literarnem) prevodu dovoljena odstopanja in da ta »ne zrcali vedno značilnosti izvirnika, saj se izhodiščno in ciljno besedilo lahko močno razlikujeta po namenu (=cilju), slogu in celo po pomenu posameznih besed ali celih odlomkov« (Grošelj 2016, 151).

Nada Marija Grošelj, ki prevaja iz angleščine in v njo ter iz latinskega, švedskega, pa tudi iz nemškega jezika in stare grščine, se uvršča med najbolj nagrajevane sodobne prevajalke in prevajalce mlajše generacije (Sovretova nagrada za prevode Ovidijevega *Rimskega koledarja*, Plavtovega *Kljukca* in *Izbranega dela* Oscarja Wilda, priznanje za mladega prevajalca). Prevaja književna dela za otroke, mladino in odrasle, ter historična in sodobna strokovna in znanstvena besedila s področij literature, antike, filozofije, teologije in mitologije.

Bibliografija

- Grošelj, Milan. 2018. *Izbrani spisi*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Grošelj, Nada. 2004. »Word order and markedness in a Slovenian poem and its English translation.« *Elope* 1, št. 1/2: 173–194.
- Grošelj, Nada. 2007. »Translating Slovene poetry into English: the issue of the articles.« *V English studies in flux: new peaks, new shores, new crossings*, uredila Eva-Maria Graf in Allan James, 59–68. Tübingen: Gunter Narr Verlag.

- Grošelj, Nada. 2010. »Prevajanje metrike v Plavtovem Kljukcu.« *V Musis amicus : posebna številka ob osemdesetletnici Kajetana Gantarja*, uredila Jerneja Kavčič in Marko Marinčič, 171–186. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Grošelj, Nada. 2013. »Primerjava ciljno in izhodiščno usmerjenega prevoda dveh leposlovnih del za otroke.« *Hieronymus* 7, št. 1-2: 7–20.
- Grošelj, Nada. 2016. »Trajne dileme pri prevajanju književnosti.« *Knjižnica* 60, št. 2/3: 151–164.
- Grošelj, Nada. 2018. »Prevajanje otroške in mladinske književnosti.« *Sodobnost* 82, št. 11: 1405–1412.
- Luthar, Oto, Gregor Pobežin, Marjeta Šašel Kos in Nada Grošelj. 2009/2016/2019. *Zgodovina historične misli I: od Homerja do začetka 21. stoletja*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Peterlin, Katarina. 2019. »Nada Grošelj: Večna vprašanja na katera ni absolutnih odgovorov.« Intervju z Nado Grošelj. Dostop 1. 8. 2022. <https://www.mladinska-knjiga.si/dobrezgodbe/beremo/nada-groselj-vecna-vprasanja-na-katera>.
- Prevodni pranger. 2020. Nada Grošelj. Dostop 1. 8. 2022. <http://pranger.si/biografije/dr-nada-groselj/>.